

A bajuszvirág (*Epipogium aphyllum* (F. W. Schmidt) Sw.) új lelőhelye a Kelet-Mecsekben

New record of *Epipogium aphyllum* (F. W. Schmidt) Sw. in Mecsek Mountains
(South Hungary)

Tóth István Zsolt

Abstract – In July 2010 *Epipogium aphyllum* (F. W. Schmidt) Sw., a new data for Hungary was found Mecsek Mountains, County Baranya. The locality is a typical sessile oak-hornbeam woodlands (*Asperulo taurinae*-*Carpinetum*). The species very local and rare in Mecsek Mountains. With 2 figures.

Key words – Botanica, *Epipogium aphyllum*, new record, Mecsek Mountains, Hungary.

A szerző címe – Author's address – Tóth István Zsolt, H-7150 Bonyhád, Kossuth L. u. 23., Hungary.
E-mail: tizs@citromail.hu

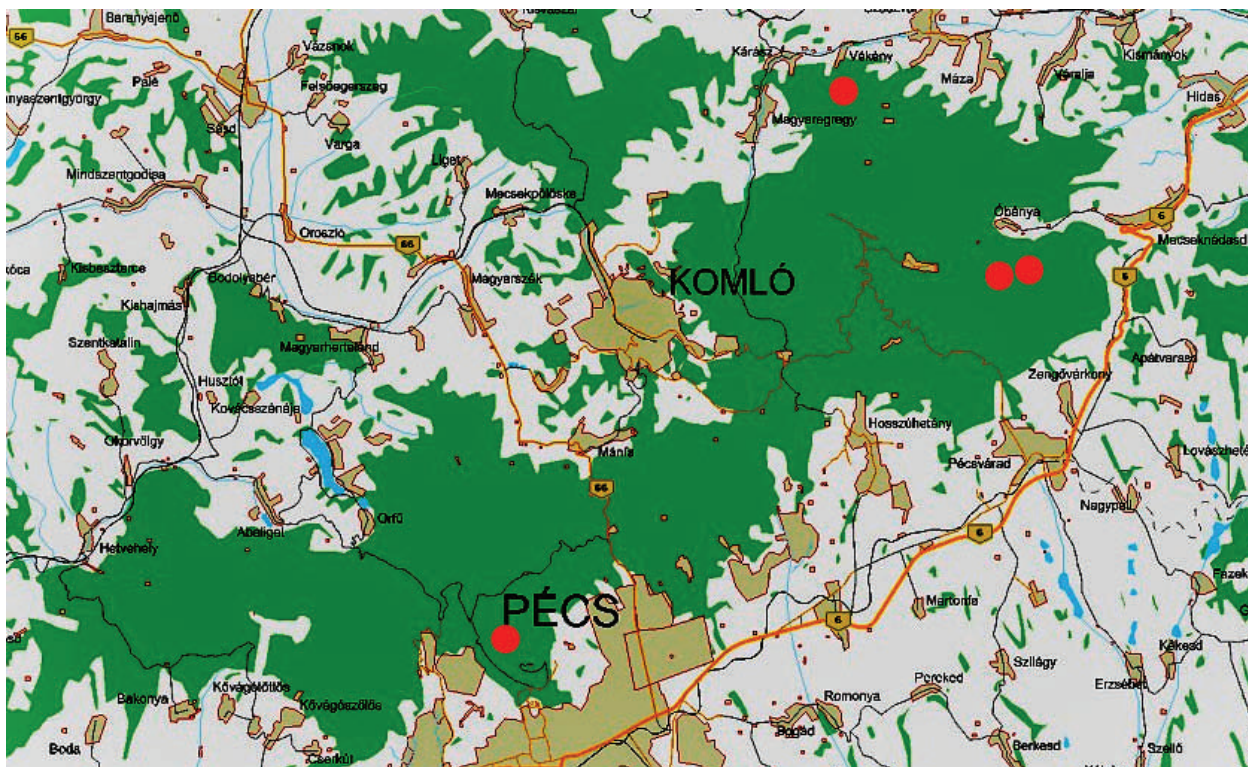
2010. július 13-án Pécsvárad város határában, a Réka-völgyben, a fővölgy egyik árnyas, oldalvölgyének torkolatában, az Etelka-forrástól kb. 250 m-re egy tő bajuszvirágot találtam. A tő magányosan, teljesen nádum öntéstalajon nőtt, egy gyertyános-tölgyes erdőtársulásban. Az érdekessége az volt, hogy egy közönséges gyertyán (*Carpinus betulus*) erősen korhadó, 40 cm hosszú, 15 cm széles és 10 cm magas fadarab alól hajtott ki, ami beágyazódva feküdt az öntéstalajon. A növény 20 cm magas volt, és első virága 15 cm magasságban helyezkedett el a száron, míg a második, 17,5 cm-en.

A lelőhelyet ismét felkerestem 2010. augusztus 15-én, s a növény már a korhadó fadarab mellett feküdt, elfonnyadva. Nem látszott rajta, hogy a virágok megtermékenyültek volna. A bajuszvirág 70 cm-es sugarú körében nem volt más növény, azon kívül is csak 3 tő hegyi sárgaárvacsalán (*Galeobdolon montanum*) és egy tő illatos hunyor (*Helleborus odorus*) valamint egy 10 cm magas közönséges mogyoró (*Corylus avellana*), és egy 15 cm magas közönséges gyertyán (*Carpinus betulus*) volt.

1. ábra – Fig. 1. *Epipogium aphyllum*

Ez a gyér növényzet annak a következménye lehet, hogy a 2010. évi csapadékos időjárás miatt ebben az oldalvölgyben is bőségesen folyt a víz, és ez meggátolta a lágyszárúak megtelepedését. Egy átlagos évben nyárra ez a patakág teljesen kiszárad, de most a virág megtalálásakor csörgedezett a növény talajszintjétől 10 cm-rel mélyebben, és tőle 70 cm-re, az oldalvölgy legmélyebb részén. Az oldalvölgy patakmedre növény lelőhelyénél 1,5 m széles, és a bajuszvirág a korhadó fadarabbal a meder közepén helyezkedett el. A patakmeder erősen árnyalt volt a fölé magasodó erdőtől, tehát biztosítva volt a növény számára szükséges páras, hűvös klíma. A megfigyelt fajok: *Carpinus betulus*, *Fagus sylvatica*, *Acer campestre*, *Corylus avellana* voltak. 1992-ben, Farkas Sándor, „A Magyarország védett növényei” című könyv szer-

2. ábra. Az *Epipogium aphyllum* lelőhelyei a Mecsekben

Fig. 2. Localities of *Epipogium aphyllum* in Mecsek Mountains, S Hungary

kesztője látott legutóbb bajuszvirágot a Réka-völgyben ettől a lelőhelytől kb. 2 km távolságban. Azóta a növény a Kelet-Mecsek más részéről nem került elő.

A faj korábbi előfordulásai a Mecsek hegységben: a vékényi Mocsola-völgyben Millner Pál 1975 szeptemberében talált egy tövet (Horvát 1976). Farkas Sándor, 1992. július 18-án, a zengővárkonyi Réka-völgyben, a Disznós-kút közelében megfigyelt 4 tövet 14 hajtással (Kevey 1993, Molnár & Farkas 1995). Pécssett, a Misinától északra levő, Hideg-völgyben, egy tő, nyílt, 2009. július 05-én (Kovács & Wirth 2009).

A bajuszvirágnak, a szakirodalom alapján július közepétől október végéig tart a virágzási ideje, de egy tő általában csak egy hétig nyílik. A növény halvány barnás színű, mint az avar, így a megtalálása igazán a szerencsén múlhat, hogy az általában szálanként nyíló példányaира az avatott szakember ráakadjon.

Köszönetnyilvánítás

Hálás köszönetemet fejezem ki Fazekas Imrénének a cikk megírásához nyújtott hasznos tanácsaiért.

Irodalom – References

- Horvát A. O. 1976: Pótlások és kiegészítések „A Mecsek hegység és déli síkjának növényzete” ismeretéhez (1942–1971) III. – Dunántúli Dolgozatok 10: 23–46.
- Kevey B. 1993: Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez VI. – Botanikai Közlemények 80: 53–60.
- Kevey B. & Horvát A. O. 2000: Pótlások és kiegészítések „A Mecsek-hegység és déli síkjának növényzete” ismeretéhez (1972–2000). – Folia Comloensis 9: 5–70
- Kovács D. & Wirth T. 2009: A bajuszvirág [*Epipogium aphyllum* (F. W. Schmidt) Sw.] és néhány *Epipactis*-faj előfordulása Pécssett. – Kitaibelia 14 (1): 104–106
- Molnár A. & Farkas S. 1995: A *Epipogium aphyllum* (Schm.) Sw. új előfordulása a Mecsekben. – A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 40: 9–12.